

Voorwoord

Enkele jaren is gewerkt aan de versterking van de Diefdijklinie als waterkering tussen de dijkkringgebieden 43 en 16 (respectievelijk gelegen in Gelderland, Utrecht en in Zuid Holland). Thans is het zover dat een Ontwerp-projectplan voor deze dijk gereed is.

De betreffende waterkering ligt in een gebied waar veel belangen en initiatieven aan de orde zijn, zoals herstel van onderdelen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de verkeersveiligheid op de dijk. Middels bestuurlijke en ambtelijke afstemming is sprake van een integrale aanpak die leidt tot een aantal samenhangende besluiten en procedures. In de nota "*Projecten Diefdijklinie, een boeiend geheel*" leest u over de achtergronden van deze afstemming.

Dat de versterking van de Diefdijklinie nu in zicht komt is mede een gevolg van de vaststelling door de Minister van V en W van de Hydraulische Randvoorwaarden in 2009 voor deze (categorie C) waterkering. Op basis van deze randvoorwaarden is de bestaande dijk getoetst en is vastgesteld welke delen van de waterkering zijn afgekeurd. Het blijkt dat de dijk overal wel hoog genoeg is, maar dat de stabiliteit en de weerstand tegen piping (onderloopsheid) op een aantal trajecten niet voldoende is. Versterking van deze gedeelten is dus nodig.

Om te komen tot verbetering van de waterkering die het beste past in deze omgeving zijn meerdere alternatieven onderzocht. De alternatieven en de effecten daarvan zijn beschreven in de **Projectnota/MER**. Op basis van dit rapport is een voorkeursalternatief (VKA) opgesteld en uitgewerkt. Het VKA is in de (provinciale) Coördinatiecommissie Dijkverzwaring besproken en voorzien van een positief advies.

De versterking bestaat uit het verhogen en/of verlengen van de steunbermen langs de dijk (de "standaard oplossing"). Daar waar deze oplossing leidt tot aantasting van bijzondere waarden (panden, natuur, landschap of Waterlinie-elementen) is gekozen voor versterking door middel van het plaatsen van damwanden.

De afwerking van de dijk en de wegverharding (waar deze vanwege dijkversterking wordt opgebroken) is afgestemd op de plannen die vanuit de ander sectoren zijn opgesteld.

In het (Ontwerp-)projectplan (rapport en tekeningen) is de dijkversterking nader uitgewerkt en beschreven.

Gegevens op hoofdlijnen:

Lengte totale Diefdijklinie	23 km
Lengte afgekeurd bij toetsing	8,1 km
Betrokken provincies	Gelderland, Utrecht, Zuid Holland
Coördinerende provincie	Zuid Holland
Betrokken gemeenten	Lingewaal, Leerdam, Geldermalsen, Culemborg, Vianen
Periode van uitvoering (planning)	eind 2011 tot eind 2014

Richard van Doorn, projectleider
December 2010

Inhoudsopgave mappen

Map 1. Ontwerp-projectplan dijkverbetering Diefdijklinie

Deze map bevat (Ontwerp-)projectplan. Dit is het hoofddocument.

In het (Ontwerp-)projectplan (rapport en ontwerptekeningen) is de dijkversterking uitgewerkt en beschreven.

Map 2. Bijlagen bij Ontwerp-projectplan dijkverbetering Diefdijklinie

In deze map bevinden zich de bijlagen van het projectplan, te weten:

- Werkprotocollen (Gedragscode Flora- en Faunawet)
- Tekeningen omlegging kabels en leidingen
- Grondverwervingplan (grondaankooptekeningen)

Map 3. Technische rapporten dijkverbetering Diefdijklinie

In deze map bevinden zich de rapporten over de (grond) onderzoeken en de ontwerpberoeeningen alsmede een nota over de beleidsmatige uitgangspunten..

- Technische toelichting bij het projectplan dijkverbetering Diefdijklinie
- Toetsing Diefdijklinie, stabiliteit, piping en hoogte
- Geotechnische lengteprofielen met de bodemopbouw
- Ontwerpberekeningen Verbetering Diefdijklinie
- Hertoets en herontwerp dijkversterking Diefdijklinie
- Hydraulische Ontwerpbelastingen Diefdijklinie
- Hoogtetoets primaire C-kering Diefdijklinie
- Beleidsnota Versterken Diefdijklinie, Waarom en Hoe
- Nadere detaillering verhoging Diefdijklinie bij zonken

Map 4. Projectnota/MER dijkverbetering Diefdijklinie

De alternatieven en de effecten daarvan zijn beschreven in de **Projectnota/MER**. Op basis van dit rapport is een voorkeursalternatief (VKA) opgesteld en uitgewerkt. De inventarisatie van het gebied is sectoraal uitgevoerd en in deelrapporten beschreven.

Projecten Diefdijklinie

Notitie "SAMENHANG TUSSEN DIVERSE PROJECTEN OP EN NABIJ DE DIEFDIJKLINIE"

Een boeiend geheel

Inleiding

Op de grens tussen Gelderland en Zuid-Holland ligt de Diefdijklinie. Deze dijk is om meerdere redenen van grote (historische) betekenis en is een sprekend voorbeeld van de strijd **tegen** en – **met** het water. De dijk biedt veiligheid aan het Zuid-Hollandse gebied tegen overstromingen vanuit Gelderland en was jarenlang ook een militaire verdedigingslinie om "Fort Holland" te verdedigen tegen vijanden uit het oosten. De verdedigingslinie bestond, onder andere, uit een te inunderen gebied waar de vijand moeilijk doorheen kon trekken.

Om in de bijzondere gebied plannen uit te voeren hebben de betrokken overheden gekozen voor een samenhangende planvorming voor de in het kader genoemde gebiedsfuncties:

De *waterkerende functie* heeft de Diefdijklinie nog steeds. Deze waterkering is officieel aangewezen als "primaire waterkering, categorie C". Dat wil zeggen dat deze een scheidingsdijk is tussen twee dijkkringgebieden en onder "normale" omstandigheden geen water keert. De dijk voldoet niet aan de gestelde eisen en moet daarom verbeterd worden.

De *militaire betekenis* is reeds jaren geleden opgeheven, maar de linie vormt een belangrijk landschapsbeeld en is daarom aangewezen als cultuurmonument. Het plan tot herstel en accentuering van kenmerkende linie-elementen moet de linie weer beleefbaar maken.

De *verkeersfunctie* op Diefdijklinie is van belang voor lokale- en deels regionale ontsluiting. Het samengaan van verschillende verkeersoorten wordt als een knelpunt ervaren. Vooral de combinatie van het vrachtverkeer en (recreatief) fietsverkeer levert spanning op. Door de wegbeheerders is een plan voor een aangepaste weginrichting opgesteld.

De *natuurgebieden* langs de Diefdijklinie liggen in de robuuste ecologische verbindingzone van het IJsselmeer tot aan de delta-gebied (Biesbosch). De kwaliteit van de natuurgebieden rond de Diefdijklinie staat onder druk. Daarom is een studie naar maatregelen om de natuurwaarden te beschermen en/of verder te ontwikkelen. Ook hierbij wordt gekeken naar de samenhang met andere initiatieven in de omgeving.

De natuurwaarden, het bijzondere landschap en de cultuurhistorische betekenis maken dit gebied bijzonder kwetsbaar bij het uitvoeren van dijkverbetering- en herinrichtingsplannen. Toch is het dringend nodig om de dijk te versterken en de weg anders in te richten. De benodigde ingrepen kunnen tot aantasting van de waarden leiden, maar bieden ook kansen voor ontwikkelingen. In dat licht is bij de voorbereiding van diverse plannen aansluiting gezocht bij andere planinitiatieven, zodat er een samenhangend geheel ontstaat.

Vanuit dit geheel zijn voor iedere taakveld passende plandocumenten opgesteld. Aan de hand van deze documenten kunnen door de bevoegde instanties de benodigde besluiten worden genomen. Voor de dijkversterking is dat het (Ontwerp)-projectplan op grond van de Waterwet. De kern van het dijkversterkingsplan is om de dijk zodanig te versterken dat deze een betrouwbare standvastige waterkering vormt en in samenhang met de andere waarden in het gebied een **boeiend geheel** vormt.

Deze notitie geeft een beknopt beeld van de verschillende projecten en de bijbehorende plandocumenten.

1. Dijkversterking

De versterking van de Diefdijklinie (globaal gelegen tussen Gorinchem aan de Merwede en Fort Everdingen aan de Lek) is nodig omdat is gebleken dat deze niet overal voldoet aan de eisen die gesteld worden aan het waterkerend vermogen.

De vereiste hoogte en sterkte van de waterkering zijn van rijksweg bepaald en beschreven in de zogenaamde "Hydraulische Randvoorwaarden voor primaire waterkeringen categorie C". Inmiddels is vastgesteld dat de Diefdijklinie (Diefdijk, Meerdijk Nieuwe Zuiderlingedijk en Zuiderlingedijk) wel voldoende hoog is, maar plaatselijk is de dijk niet stabiel genoeg en op een aantal plaatsen kan de dijk ondermijnd worden door de waterstromen onder de dijk door. Het dijkverbeteringsplan is er op gericht om de dijk weer op voldoende sterkte te brengen.

Het versterken van de waterkering kan op meerdere manieren gebeuren. De "standaardoplossing" is het verzwaren van de dijk en aanbermingen met zand en klei. Dit betekent dat het ruimtebeslag van de dijk groter wordt. Er zijn dan ook aanpassingen verricht aan de bermen om het unieke beeldbepalende karakter van het dijkprofiel zoveel mogelijk in stand te houden. Daar waar dit niet mogelijk was is gezocht naar alternatieven, door de dijk te versterken middels het aanbrengen van constructies, bijvoorbeeld stalen damwanden. Deze oplossing is meestal duurder, maar beperkt wel het ruimtegebruik. Dit soort versterking komt in aanmerking op plaatsen waar belangrijke waarden gespaard kunnen worden (denk aan woningen, natuur, schaarndijkfunctie langs de Linge etc.).

Op een aantal plaatsen is in het Ontwerp-projectplan (dijkversterkingsplan) gekozen voor een oplossing die voortkomt uit de andere sectoren. Zo zal de versterking ter plaatse van kenmerkende waterlinie-elementen uitgevoerd worden door het ingraven van klei die verstoring van het landschapsbeeld voorkomen. In sommige stukken zal de taludafwerking van de dijk plaatsvinden in de vorm van herstel van geschuttsbanketten. De extra

kosten van deze oplossingen komen ten laste van de betreffende sector. Bij herstel van de wegverharding zal eveneens invulling gegeven worden aan de weginrichting volgens het verkeersplan. Op deze wijze wordt invulling gegeven aan het idee "werk met werk maken".

In het document "Projectnota/MER" zijn de verschillende oplossingen vergeleken en zijn de (milieu-) effecten beschreven. Op basis daarvan is een "voorkeursvariant" gekozen. Deze variant is uitgewerkt in het document "Ontwerp-projectplan Dijkverbetering Diefdijklinie" (beschrijving en tekeningen).

Gedetailleerde beschrijvingen van de onderzoeken en berekeningen zijn te vinden in diverse achtergrondrapporten.

1.2 Vergunningen dijkversterking

Om de dijkversterking te kunnen uitvoeren zijn meerdere vergunningen nodig. Veel van deze vergunningaanvragen waar (bouw)werkzaamheden gaan plaatsvinden zijn per locatie gebundeld in de zogenaamde "Omgevingsvergunning" op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Daarnaast zijn op enkele plaatsen besluiten nodig voor de Flora- en faunawet en de natuurbeschermingswet. Al deze aanvragen worden gecoördineerd en/of lopen gelijk op met de ter inzage legging van het Ontwerp-projectplan Dijkverbetering Diefdijklinie.

De vergunningaanvragen voor de andere projecten dan de dijkversterking (verkeer en NHW) worden apart ingediend en door de bevoegde instanties in behandeling genomen.

2. Inrichting Nieuwe Hollandse Waterlinie

De Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) heeft ook een grote invloed gehad op de ontwikkeling van het landschap langs de dijk. Het landschappelijk kenmerkende beeld heeft de overheid aanleiding gegeven om het gebied aan te wijzen als *cultuurmonument*.

Inmiddels hebben de betrokken overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) in het kader van het programma NHW afspraken gemaakt om niet alleen het cultuurmonument te beschermen, maar ook verder te ontwikkelen (thema "Behoud door Ontwikkeling"). Voor de Diefdijklinie worden plannen gemaakt voor het herstel en (nieuw) gebruik van de forten en het herstellen van de kleinere linie-elementen.

Veel van de kleinere linie-elementen liggen op- of aan de waterkering. Het gaat om geschutsbanketten, groepsschuilplaatsen en loopgraven. Deze plannen worden in nauwe samenhang met de dijkversterking en het wegenplan opgesteld. De deelnemende overheden hebben afgesproken dat de uitvoering van deze werken zoveel mogelijk in één hand worden verzorgd. Dat is effectief en vermindert de overlast voor aanwonenden. Het herstelplan voor de linie-elementen en het verkeersplan voor de Diefdijklinie wordt voorbereid door Dienst Landelijk Gebied en wordt te samen met de dijkverbetering in één bestek uitgewerkt.

Bijzondere aandacht verdienen de inundatiesluizen in de Lingedijken. Deze inlaatvoorziening ten behoeve van het inunderen van de linievlakken zijn van het type "Waaiersluis". Dit type sluisdeur kan tegen de waterdruk in worden geopende of gesloten. De restauratie van de deze sluisen is thans in studie en zal als apart project worden voortgezet.

3. Wegherstel van verkeersmaatregelen

Op en nabij de Diefdijklinie doen zich enkele knelpunten voor. De drukte van autoverkeer (vooral het vrachtverkeer) staat op gespannen voet met de wens met de weg op de dijk te benutten voor recreatief fietsen en wandelen. Daarnaast is de wegverharding in slechte staat. Dat komt mede door de veelvuldige verzakkingen in de dijk. Op sommige plaatsen zijn deze verzakkingen (zetting) goed te zien omdat de dijk daar lager is (de zogenaamde "zonken").

Voor het herstel van de wegverharding en het nemen van verkeersmaatregelen wordt een plan opgesteld. De aan te leggen weginrichting wordt nauw afgestemd met de inrichting van de elementen van de NHW en de dijkversterking. Zoals al eerder is genoemd bestaat het voornemen om de uitvoering van deze drie werken in één hand uit te voeren.

4. Herstel natuur (opheffen verdroging en beschermingsmaatregelen)

Nabij de Diefdijklinie bevinden zich waardevolle natuurgebieden. Deze worden aangewezen als Natura 2000-gebieden. Veel van die gebieden zijn niet in optimale conditie wegens een tekort aan water van een goede kwaliteit. Het waterschap gaat daarom een plan opstellen met hydrologische maatregelen voor het herstel van de aanwezige natuur (in de zogeheten TOP-gebieden). Om de juiste hydrologische maatregelen te kunnen kiezen wordt gebruik gemaakt van de GGOR-systematiek (er wordt een GGOR-rapport opgesteld).

In het kader van Natura 2000 gaat de Dienst Landelijke Gebied voor de betreffende percelen tevens een beheerplan opstellen. Ook dit zal herstelmaatregelen bevatten en maatregelen voor een effectieve bescherming van de natuur.

Omdat het maatregelenplan TOP en het beheerplan Natura 2000 voor een groot deel over dezelfde percelen gaan werken Waterschap Rivierenland en DLG zeer nauw samen bij de planvorming. Ook de communicatie naar de streek toe doen zij helemaal samen.

Het GGOR-rapport is in april 2011 gereed. In de tweede helft van 2011 zullen de mitigerende en compenserende maatregelen bij eventuele vernatting op buurpercelen en kelders of kruipruimtes van woningen worden uitgewerkt en eventuele andere flankerende maatregelen. In de tweede helft van 2011 wordt ook het beheerplan Natura 2000 opgesteld. De afstemming tussen alle maatregelen (N2000 en TOP), maar ook de afstemming op de maatregelen NHW-REVZ wordt uitgewerkt in een integraal Gebiedsplan dat eind 2011 gereed komt.